

**BIURO
KRAJOWEJ RADY
RADIOFONII
I TELEWIZJI**

**DEPARTAMENT
PROGRAMOWY**

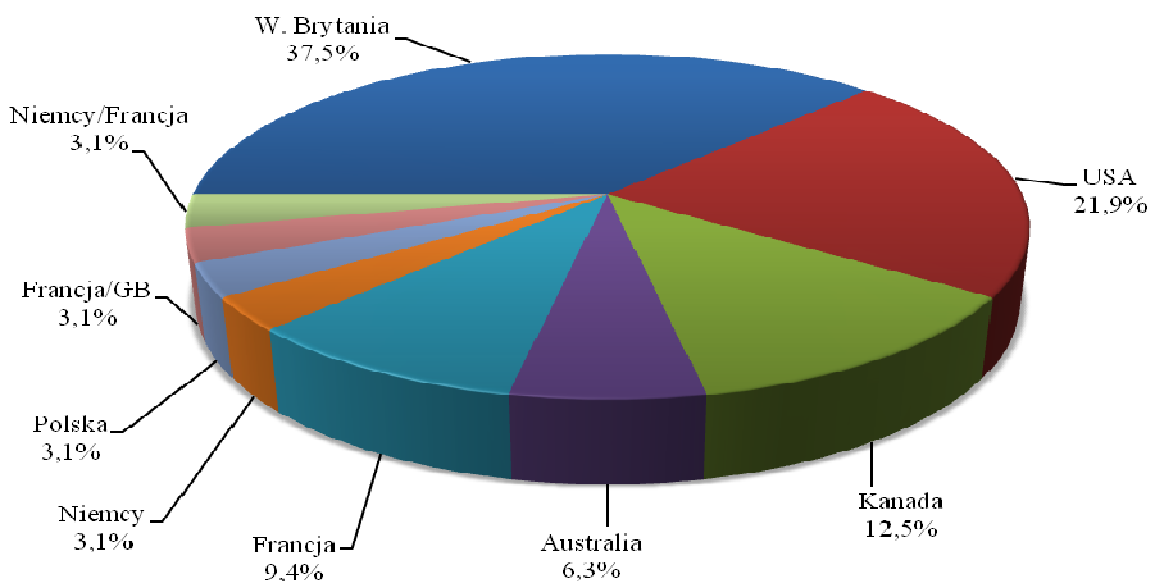
**Raport z monitoringu programów
adresowanych do dzieci i młodzieży:
ZigZap i MiniMini
(na próbie programu nadanego
w okresie 18 – 24 marca 2009 roku)**

WARSZAWA 2010

Celem monitoringu była kontrola w/w programów pod kątem przestrzegania przepisów dotyczących ochrony małoletnich widzów, zawartych w art. 18 ustawy o radiofonii i telewizji oraz w rozporządzeniu KRRiT z 23 czerwca 2005 r. oraz jakościowa ocena oferty adresowanej do dzieci i młodzieży przez Canal+, nadawcę w/w programów. Istotne było określenie, czy oferta ta zaspakaja potrzeby poznawcze i rozwojowe dzieci i młodzieży z różnych grup wiekowych, czy emitowane audycje posiadają walory wychowawcze, edukacyjne, czy promują pozytywne wartości i wzory zachowań, czy też zapewniają jedynie rozrywkę. Łącznie analizie poddano 69 tytułów (666 wydań), tj. 203 godziny audycji adresowanych do dzieci i młodzieży.

Charakterystyka oferty programu *MiniMini*

W w/w okresie, w programie *MiniMini* wyemitowano 32 różne tytuły audycji dla dzieci (414 wydań, tj. 98 godzin). Były to seriale animowane, jeden film pełnometrażowy i jeden magazyn kulinarny. Większość audycji to produkcje europejskie (19 audycji, tj. 59,4% oferty), w tym pochodzące z Wielkiej Brytanii (12 audycji, tj. 37,5%), Francji (3 audycje, tj. 9,4%) oraz Niemiec, Polski, Francji/Wielkiej Brytanii, Niemiec/Francji (po jednej audycji, tj. po 3,1%). Pozostałe audycje to produkcje poza europejskie (13 audycji, tj. 40,6%) pochodzące z USA (7 audycji, tj. 21,9%), Kanady (4 audycje, tj. 12,5%) oraz Australii (2 audycje, tj. 6,3%).

Wszystkie audycje wyemitowano z oznakowaniem „bez ograniczeń wiekowych”, co było z reguły prawidłową kwalifikacją, jak również wynikało ze specyfiki programu, jest on bowiem adresowany do dzieci do 7 roku życia. Dobór audycji nie był przypadkowy. Wszystkie niemal audycje były adekwatne do wieku adresatów, ciekawe, kolorowe, spokojne (nie bombardowały dziecka nadmiarem bodźców dźwiękowych czy wizualnych), uczące. Program nadawany był codziennie w godzinach 6.00 – 20.00. Interesująca była także struktura programu. Rozpoczynał się on animacją budzącej się rybki, która spała całą noc. Potem następowała krótka piosenka, której główny bohater – Noddy – budzi się i wykonuje szereg niezbędnych porannych czynności, takich jak mycie się, śniadanie, poranna gimnastyka itp., po których gotowy jest zacząć wspaniały dzień. Z kolei na zakończenie dnia emitowana była kołysanka, po której animowana rybka zasypiała na noc, co było dla dzieci sygnałem, że najwyższa pora pójść spać.

Jedyną bajką, której emisja budzi wątpliwości jest polska bajka z 1964 roku, wg scenariusza Andrzeja Lacha, w reżyserii Bogdana Nowickiego, pt. *Baśnie i waśnie* (emisja 18 – 23 marca o godzinie 6.30 i 14.30, a 24 marca tylko o godzinie 14.30). Wyróżnia się ona negatywnie na tle pozostałych i nie powinna być emitowana w programie, gdyż jej prawidłowa kwalifikacja to: „od lat 7”. Bajka ukazuje konflikty między dwoma królestwami: Króla Pik i Króla Kier. Rycerze zwaśnionych królestw walczą ze sobą, porywają księżniczkę, napadają na swoje ziemie itp. Posługują się podstępami, na niepowodzenia reagują wściekłością, widoczną w ich mimice (jest to bajka bez dialogów), pałają chęcią zemsty. Nawet bohaterowie z „dobrego” królestwa nie są całkiem pozytywni, ponieważ cieszą się z porażek przeciwników, a nawet wyglądają jakby czerpali satysfakcję z ich pokonania czy upokorzenia. Walczący między sobą rycerze biją się po głowach pięściami, maczugą, mieczami. Król zostaje wdeptany w ziemię, bo przeszli po nim nieuważni rycerze. Kiedy niedźwiedź uderzeniem wyrzuca rycerza Pik ze swojej kryjówki i atakują go pszczoły, król Kier śmieje się z tego, a po chwili wtórują mu również rycerz Kier i królowa. Rycerze z danego królestwa potrafią także bić się między sobą (np. wściekły za niepowodzenie najazdu król uderza swojego rycerza).

Generalnie w bajce dobro walczy ze złem i zwycięża, ale „dobrzy” bohaterowie są na tyle niejednoznaczni, że dziecko 3-4 letnie może mieć wątpliwości co jest dobre a co złe. Suma summarum zarówno dobrzy jak i źli bohaterowie uciekają się do bicia i podstępów. Tym samym dziecko oglądając bajkę dostaje negatywne wzorce rozwiązywania konfliktów i walki ze złem. Rozporządzenie KRRiT, stwierdza, że najmłodsze dzieci mogą oglądać przekazy, które prezentują pozytywny lub neutralny obraz świata, łagodny klimat

emocjonalny, postawy prospołeczne, nasycony są emocjami pozytywnymi. Bajka *Waśnie i baśnie* jest przeciwieństwem tych wytycznych. Kolorystyka bajki, mimika bohaterów, ich zachowania budują negatywny obraz świata, który jest pełny niebezpieczeństw i czyhających wszędzie przeciwników, wymaga ciągłej walki, co wymusza bycie w stałym napięciu i gotowości do niej, a emocje pozytywne, jak np. radość, pojawiają się tylko, kiedy uda się pokonać przeciwnika. Dla porównania warto przytoczyć inne nadane w programie bajki np.: *Fifi Niezapominajka*, *Magiczna karuzela* czy *Niezwykłe przygody Berta i Erniego* gdzie również, w niektórych odcinkach, pojawiają się bohaterowie negatywni, którzy ciągle coś knują i „kombinują” jak wykorzystać innych, przywłaszczyć sobie cudzą własność czy dokuczyć komuś. Oni również zawsze zostają „pokonani”, ukarani za złe uczynki. Bronią skuteczną w tej bajce jest jednak, nie odpłacanie „pięknym za nadobne”, czyli przemocą za przemoc, ale zwycięstwo umożliwia dobroć, życzliwość, uczciwość bohaterów, przyjacielska pomoc, itp., a czasami podstępny bohater po prostu sam wpada we „własne sidła”. Podstępni bohaterowie zostają więc ukarani, ale dobry bohater cały czas pozostaje dobrym bohaterem, a jego bronią jest właśnie jego pozytywny charakter. Tacy bohaterowie, takie wzorce rozwiązywania konfliktów są odpowiednie dla dziecka i warto aby od najmłodszych lat właśnie takich się uczyło.

Wszystkie pozostałe audycje nie naruszały przepisów dotyczących ochrony małoletnich, a zdecydowana większość to bajki niezwykle wartościowe i kształtujące. Warto omówić te, które są najbardziej wartościowe z punktu widzenia rozwoju najmłodszych.

Bajki z serii *Strażak Sam* czy *Listonosz Pat* wyróżniają się pozytywnie z powodu prezentowanej bardzo pozytywnej wizji świata, w szczególności mocno zintegrowanej społeczności lokalnej. Obie bajki pokazują życie lokalnej społeczności, gdzie wszyscy się znają, sąsiedzi pomagają sobie wzajemnie, są dla siebie mili i życzliwi, grzecznie się do siebie odnoszą, mówią „dzień dobry” i „dziękuję” w stosownych sytuacjach, interesują się swoimi sprawami. Potrafią ze sobą współpracować, przejmują się losem innych. Np. w jednym z odcinków bajki *Listonosz Pat* wszyscy mieszkańcy zmobilizowali się, aby przygotować niespodziankę urodzinową dla pani doktor – wyremontowali dla niej samochód, bo musiała ona chodzić na piechotę do swoich pacjentów, przez co była zmęczona i nie miała na nic czasu. Postanowili więc ułatwić jej wykonywanie pracy. Pani doktor była bardzo wzruszona i wdzięczna. W kolejnym odcinku, dorośli mieszkańcy miasteczka, wspólnie naradzając się i goszcząc przy okazji, próbowali okiełznać rozbrykane zwierzaki domowe. Kiedy dzieci bawiły się w kowbojów, dorośli mieszkańcy miasteczka angażowali się w ich zabawę, tzn. interesowali się tym co robią dzieci, pomagali im ją uatrakcyjnić, np. jeden z sąsiadów

zaprosił ich do swojej stodoły, w której miał mechanicznego konia, korzystał z ich pomocy przy szukaniu zaginionych owiec. W innym odcinku chłopiec bardzo bał się burzy i martwił, że przez to nigdy nie zostanie super bohaterem. Mama wytłumaczyła mu, że odważni ludzie to tacy, którzy działają pomimo tego, że się boją. Chłopiec postanowił więc, pomimo strachu, pomóc tacie szukać zaginionego psa w czasie burzy. Przestał bać się burzy a przy okazji odnalazł psa swojej sąsiadki i wszyscy mu dziękowali i chwalili go za odwagę. Tak pokazane relacje międzyludzkie, zarówno między dorosłymi, jak i dorosłymi a dziećmi, pełne szacunku i wzajemnego zainteresowania są niezwykle cenne, zwłaszcza w obecnym świecie, gdzie rodziny często zamykają się w swoim wąskim kręgu. Bajka nastraja pozytywnie, zachęca do interesowania się osobami żyjącymi w najbliższym otoczeniu dziecka, otwiera na takie kontakty, pokazuje, że można i warto zgodnie żyć z najbliższym otoczeniem. Sąsiadom warto mówić „dzień dobry”, z panią w pobliskim sklepie można chwilę pogawędzić, podobnie jak z panem listonoszem, czy panią na poczcie.

W bajce z serii *Strażak Sam* mamy podobne, pozytywne relacje sąsiedzkie, a ponadto przybliżyła ona dzieciom zawód strażaka i wyczula na sytuacje niebezpieczne. W jednym odcinku dzieci mają okazję przyjrzeć się akcji ratowniczej strażaków. W innym dowiadują się, że w razie powodzi należy zadzwonić pod nr 999 i wezwać straż pożarną. Bajka pokazuje dzieciom, że straż pożarna może być pomocna w wielu niebezpiecznych sytuacjach, nie tylko w przypadku pożaru, ale również powodzi, gęstej mgły, utknięcia w windzie. To bardzo wartościowa bajka, ponieważ małe dzieci zwykle fascynują się zawodami „użyteczności publicznej”. Stąd postać strażaka jest bardzo nośnym w dziecięcym świecie symbolem, łatwo się z nią identyfikować, naśladować, a strażak Sam to bardzo pozytywny bohater, którego zachowania i stosunek do ludzi warto powielać.

Śniegusie, Bracia Koala, Noddy to bajki, w których również ważna jest wzajemna pomoc, przyjaźń ale tutaj bohaterowie są równolatkami, stanowią po prostu grupę przyjaciół, a nie są odzwierciedleniem społeczeństwa w mikroskali. W bajkach tych, promowane są pozytywne wartości, zawierają czytelny morał. Np. w *Śniegusiach* (bajce o małych pingwinach) Boguś tak bardzo chciał wygrać, że zaczął oszukiwać. W końcu sam został oszukany. Bardzo potem żałował swojego zachowania i przeproszał. Tadzio przekonał się, że ważne jest robienie różnych rzeczy wspólnie i pomaganie przyjaciołom. Ciekawy jest odcinek, w którym jeden pingwinek nie chce dorosnąć, bo nie chce być taki poważny jak Pan Pelikan. Zniszczył zegary żeby zatrzymać czas. Okazało się, że czasu nie da się zatrzymać. Dorastanie nie zawsze jest fajne ale każdy wiek ma swoje zalety. Nie trzeba się spieszyć z dorastaniem a cieszyć się chwilą. W odcinku w którym Elę bolał brzuch, dzieci dowiadują

się, że zawsze trzeba pytać dorosłych czy można coś zjeść i trzeba im zaufać, jak również pytać ich co można poradzić na ból. Śniegusie mimo wielkiej śnieżycy i przeciwności po drodze, idą do Rysia bo są jego urodziny. Rysio jest bardzo szczęśliwy, że do niego przyszli – miło jest uszczęśliwiać przyjaciół w dniu ich święta. Odkrywają też, że każdy ma swój własny, niepowtarzalny styl.

W *Braciach Koala* celem działań tytułowych braci jest niesienie pomocy przyjaciołom. Zawsze znajdują jakiś sposób żeby pomóc temu, kto tego potrzebuje. Dzieci dowiadują się dzięki nim, że warto jest dużo ćwiczyć żeby coś nam się udało, by nas chwalili za osiągnięcia. Nie wszystko trzeba wiedzieć, zawsze można wspomóc się książką. Nie można robić tylko tego co się chce. Aby miło bawić się z przyjaciółmi trzeba czasami robić to, co się mniej lubi, np. nie można być ciągle bujanym na huśtawce czasami trzeba pohuścić innych. W innym odcinku Lola straciła głos i nie mogła odegrać swojego dorocznego przedstawienia. Bracia wymyślili, że ona może poruszać kukiełkami, a głos podłożą przyjaciele. Ważne, że zanim wprowadzili w życie „plan pomocowy” spytali ją o zdanie, jak ona będzie się z tym czuła – to ważna lekcja, uczy, że liczy się nie tylko pomoc i pomysł na nią ale też to, czy taka forma pomocy odpowiada osobie potrzebującej.

Bajka *Noddy* opowiada o przygodach mieszkańców krainy zabawek. Kiedy Noddy boi się iść do lekarza przyjaciółka przekonuje go, że to nic strasznego i rzeczywiście, wizyta podobała się Noddiemu, a lekarstwo mu pomogło. W innym odcinku małpka robiła Noddiemu „śmieszne”, jej zdaniem, zdjęcia, tj. fotografowała go w sytuacjach kiedy wyglądał śmiesznie, bo upadł, przestraszył się i miał zabawną minę. Pokazywała te zdjęcia innym, którzy też się śmiali i twierdzili, że Noddy nie ma poczucia humoru. Noddy prosił ją aby przestała, bo to dla niego krępujące. W końcu Noddy zrobił zdjęcie małpce kiedy ta wpadła w błoto. Wcale nie rozbawiło jej to zdjęcie i wtedy zrozumiała, że nie wszystko co nam się wydaje śmieszne jest takie dla innych, że żart powinien bawić wszystkich i trzeba szanować uczucia i prośby innych. W innym odcinku bajki dzieci dowiadują się, że warto przyznawać się do swoich słabości a nie udawać bohatera, jak Noddy który nie chciał się przyznać, że nie wie jak dojechać nad morze, nie skorzystał z pomocy ani z mapy aż w końcu się zgubił. W kolejnym odcinku miś przezywał różne osoby, ignorował ich prośby żeby tak nie robił, bo uważał, że słowem nie można nikogo zranić. Dopiero gdy sam został przezwany zrozumiał, że może to być przykre i przeprosił tych których obraził. Innym razem Noddy nikomu nie odmawiał pomocy. W rezultacie miał za dużo do zrobienia i nie był w stanie pomóc nikomu – nie można brać za dużo na siebie, gdy chce się pomóc wszystkim nie pomaga się nikomu. Przytoczone przykłady pokazują jak ważne lekcje mogą wynieść dzieci z tej bajki.

Cliford to bardzo ciepła opowieść o losach ogromnego czerwonego psa i jego właścicielki. Każdy odcinek porusza istotne problemy i pokazuje pozytywne postawy i zachowania. Uczy, np. że najważniejsza jest przyjaźń, czasami się przegrywa ale to nic strasznego, czasami oceniamy innych wcale ich nie znając i taka ocena okazać się może zupełnie niesłuszna, nie należy oskarżać innych nie mając na to niezbitych dowodów, bo może być to bardzo przykre, nie należy nadużywać zaufania innych. Na koniec każdego odcinka dzieci poznają „wielką myśl Clifforda na dziś”, np. szanuj innych, ważne jest by brać pod uwagę uczucia i pomysły innych; podziel się – zabawa jest lepsza jeżeli potrafimy się dzielić; baw się fair; uwierz w siebie – trzeba próbować nowych rzeczy i wierzyć w siebie wtedy wszystko się udaje; pomagaj innym, czasem każdy potrzebuje pomocy; zawsze mów prawdę. W połowie każdego odcinka bajki jest czas na czytanie książki Cliffordowi, co dziewczynka podsumowuje zawsze stwierdzeniem: „*bo fajnie jest czasem poczytać*”, może to zachęcać dzieci do czytania książek, bo pokazuje, że jest to przyjemne.

Podobnie wartościowe są jeszcze inne bajki, których bohaterowie borykają się z problemami, sytuacjami w jakich prawie każde dziecko może się znaleźć. Wszystkie te sytuacje mają swój pozytywny finał. Bohaterowie, zwykle przy pomocy przyjaciół, radzą sobie z nimi, wszystko dobrze się kończy. Dzięki tym bajkom dzieci mogą poszerzać swoje umiejętności reagowania w sytuacjach trudnych, konfliktowych. Mogą się posłużyć podpatrzonym u bohatera ulubionej bajki sposobem, skorzystać z rady z jakiej skorzystał kiedyś jej bohater.

W *Roztańczonej Angelinie* mamy np. do czynienia z sytuacją, gdy koledzy wyśmiewają się z zamiłowania jednego chłopca do baletu (bo to dla „mięczaków”), nie akceptują nowej koleżanki w klasie i dokuczają jej, dorośli nie dotrzymują danej dziewczynce obietnicy, bo ciągle mają coś ważniejszego do zrobienia. W bajce *Sekretny świat misia Benjamina* (o przygodach niezwykłych misiów, które opiekują się dziećmi), okazuje się np., że niski wzrost nie jest tragedią, ważne by znaleźć dziedzinę w której stanie się on atutem, że każdy lęk można przezwyciężyć, szczęście zależy od nas samych a nie od talizmanów. Każdy do czegoś się nadaje tak jak miś, który nie nadawał się na towarzysza dla jednego dziecka, ale świetnie sprawdził się w roli towarzysza wielu dzieci na oddziale szpitalnym. Przygody misiów uczą również, że nie należy się obrażać i warto się godzić, bo czasami może być na to za późno i będziemy żałować. Bohaterka bajki *Świat małej księżniczki* jest miłą dziewczynką ale czasami bywa kapryśna. Kiedy nie chce się dzielić swoimi zabawkami i wyrzuca wszystkich ze swojego basenu przekonuje się, że samotna zabawa jest nudna i lepiej jednak dzielić się. Kiedy przegrała była bardzo zła, ale tata wytłumaczył jej, że nie zawsze się

wygrywa i trzeba się z tym pogodzić. *Słoń Benjamin* rozwiązuje różne kłopoty, np. pomaga szukać chłopca, który zgubił się w wesołym miasteczku; pomaga odkryć kto kradnie bydło na farmie; pomaga znanemu chłopcu – koszykarzowi postawić się apodyktycznemu i nieuczciwemu managerowi; szuka pracy aby odbudować igloo pingwina, które niechcący zepsuł. *Małgosia i buciki*, to bajka, w której wnuczka szewca przeżywa różne przygody, a w różne miejsca przenoszą ją buty przynoszone przez klientów do naprawy. W tych miejscach zwykle rozwiązuje jakieś problemy, np. dziewczynka jest rozczarowana bo dostała używany rower, a chciała nowy. Małgosia wpada na pomysł żeby go pomalować i wtedy będzie jak nowy. W innym odcinku pomaga dziewczynce nauczyć się jeździć na łyżwach i dzięki temu sama zyskuje motywację do uczenia się skakania na skakance. Pomaga chłopcu który świetnie tańczy ale wstydzi się pokazać to innym, jej samej pomaga to pokonać własny wstyd. W bajce *Ogrodnik Gordon* wszyscy sobie pomagają, grzecznie się do siebie zwracają. Czasami psują pracę innych ale nigdy złośliwie, czasem się mylą muszą wtedy ponieść tego konsekwencje i np. przeprosić.

Poko i przyjaciele to wyjątkowa bajka, ponieważ zawiera treści, które mogą być pomocne w rozwoju emocjonalnym dziecka. Narrator daje bowiem rady Poko (imię chłopca, głównego bohatera bajki) w sytuacjach trudnych emocjonalnie, kiedy np. coś mu nie wychodzi, złości się, smuci. W takiej sytuacji nazywa emocje chłopca i podpowiada co może mu pomóc, np. jesteś zdenerwowany – odpręż się i poczekaj aż wróci ci humor, poproś przyjaciela o pomoc gdy coś ci nie wychodzi, „*gdy się czujesz bardzo źle dobrze jest przytulić się*”, ćwiczenia fizyczne poprawiają humor a śmiech pomaga pogodzić się po kłótni. Bajka zachęca również do interakcji, aktywnego uczestnictwa, poprzez zadawanie pytań przez narratora, np. co powinno być na przyjęciu urodzinowym – dziecko zgaduje, że tort, prezent; co jest potrzebne do zabawy w pociąg – kolejka i tory. Poko mierzy się z różnymi dylematami. Jak się wspólnie bawić, kiedy każdy chce coś innego robić? Można podzielić podwórko na dwie części i każdy może zająć się swoją zabawą bez przeszkadzania sobie. Jak pogodzić to, co się chce robić z przeszkadzającym psem? – warto zająć go inną zabawą albo swoją przeorganizować tak, by mógł w niej uczestniczyć. Poko zdobywa również różne doświadczenia i wiedzę o stosunkach międzyludzkich. Na przykład bawiąc się różnymi maskami przestraszył swojego psa. Zrobił więc taką, której pies się nie bał, bo przyjaciele nie straszą swoich przyjaciół. Kiedy jest się ostrożnym, uważa na innych, to dobra zabawa jest gwarantowana. Przyjaciele łatwo i szybko się godzą. Zawsze istnieje jakiś sposób żeby dogadać się z przyjacielem i móc się dobrze z nim bawić. Ale trzeba też rozpoznawać swoje

emocje, bo są sygnałem, że coś dzieje się nie tak. Warto je wtedy nazwać, rozpoznać co jest ich przyczyną i znaleźć sposób na poradzenie sobie z nimi.

Edukacja z zakresu emocji jest też w bajce *Tomek i przyjaciele* (przygody pociągów). Dzieci mogą uczyć się emocji, ponieważ buzie pociągów mają stosowne do przeżywanych emocji miny, a narrator nazywa je (np. był zaskoczony, zły). Z przygód lokomotyw dzieci czerpią ważne informacje o świecie i kontaktach międzyludzkich. Rywalizacja nie zawsze jest słuszna, bo czasami każdy potrzebuje pomocy. Trzeba koncentrować się na tym co się aktualnie robi, bo gdy Tomek myślał o przebraniu na bal, a nie o zadaniu jakie miał do wykonania, wjechał w inny pociąg i spóźnił się. W innym odcinku Tomek rywalizuje z Gabrysiem kto jest szybszą lokomotywą. Tak się spieszył, że nie zabrał wszystkich pasażerów. Nauczył się że pośpiech nie zawsze jest dobry.

Cechą wspólną wyżej opisanych bajek jest ich koncentracja na relacjach międzyludzkich, rozwiązywaniu konfliktów, radzeniu sobie z przeciwnościami i trudnymi sytuacjami. Prezentują pozytywną wizję świata, czytelne emocje i sytuacje, w których dziecko łatwo może się zorientować. Mogą więc być pomocne w rozwoju emocjonalnym i społecznym dziecka. Obok grupy tego typu bajek w programie *MiniMini* można wyodrębnić inną grupę bajek, takich, które mogą przyczynić się do rozwoju intelektualnego dziecka, dostarczają wiedzy o otaczającym dziecko świecie (oczywiście podział ten nie jest sztywny i te trzy obszary rozwoju często w bajkach mieszają się, zwykle jednak, któryś dominuje).

Audycje, które mają charakter edukacyjny, to np. *Bawmy się Sezamku*. Jest to audycja interaktywna, ponieważ dzieci mogą w niej uczestniczyć odpowiadając na pytania zadawane przez bohaterów czy uczyć się różnych aktywności. Np. stworek Ernie uczy dzieci przed TV pływać, mówi jakie ruchy mają za nim powtarzać. W innym odcinku Ernie na niby sadi roślinki – kopie dołek, wrzuca nasionka, zasypuje dołek, podlewa nasionka – dzieci mają powtarzać za nim. Mają naśladować jego ruchy, np. położyć ręce na tej części ciała, którą się patrzy, mówi czy odgłosy zwierząt. Dzieci uczą się liczyć, poznają kolory, literki, regułę powtarzalności, stopniowalności, przeciwieństwa, szukają par. Inna postać - Kermit uczy co to jest początek, środek i koniec książki, a Grover uczy słowa „obok”, „być daleko”. Należy tutaj dodać, że poszczególne fragmenty audycji są uczące, zabawne, ale całość sprawia wrażenie chaotycznej, będącej zbiorem przypadkowych scenek. Brak jest motta przewodniego w danym odcinku, tematu, wokół którego zbudowany byłby dany odcinek. Brak jest wyraźnego rozpoczęcia, rozwinięcia i zakończenia danej całości, co pozwalałoby na trwałe i łatwe zapamiętywanie nowych informacji, łączenie ich z posiadaną już wiedzą. Taka konstrukcja audycji jest dopuszczalna ale nie wykorzystuje psychologicznych zasad

efektywnego uczenia się. Są tu również scenki, których sens trudny jest do odgadnięcia (nawet dla widza dorosłego a co dopiero dla dziecka), np. skecz, w którym klient zamawia cheeseburgera a kelner, aby zapamiętać z czym ma on być, zamiast zapisać zamówienie używa mnemotechniki, w rezultacie przynosi złe zamówienie. Albo jeden bohater czyta książkę a drugi intensywnie się w niego wpatruje. Denerwuje go to, nie może się skupić. Aby uświadomić koledze, że to przeszkadza zamienia się z nim rolami ale okazuje się, że tamtemu wcale to nie przeszkadza i wciąga się w lekturę mimo przypatrywania się kolegi.

Dużo lepszą, pod kątem konstrukcyjnym, audycją edukacyjną jest *Niedźwiedź w dużym niebieskim domu*. Duży, pluszowy niedźwiedź zaprasza dzieci do swojego domu, rozmawia z nimi. Każdy odcinek poświęcony jest odrębnej sprawie. Jeden odcinek dotyczy np. sprzątanania, dzieci poznają słówko „clean”, opowiadają co lubią sprzątać, przekonują się, że warto jest sprzątać. W innym odcinku miś udowadnia, że każdy jest wyjątkowy i świetny w czymś. Jesteśmy różni choć czasem podobni i wcale nie łatwo jest opisać samego siebie. W odcinku poświęconym liczbom, poznajemy słówko „numbers”, dowiadujemy się, że dzięki liczbom wiemy ile czego jest, ile ma się lat, wzrostu, oraz co to są centymetry. W innym odcinku z kolei uczymy się, że dzielić się z innymi też jest fajnie, bo wtedy cieszą się dwie osoby a nie tylko jedna. Kiedy jeden z bohaterów podzielił się książką z przyjaciółmi równie miło spędził czas, co ciesząc się nią w samotności. Ponadto są rzeczy którymi dzielić się jest niezwykle łatwo, np. uśmiech. Miś uczy, że fascynujące jest odkrywanie nowych rzeczy, a gdy jest się dzieckiem nawet zwykłe rzeczy są odkryciami. Inny odcinek uczył o zapachach („smells”), o tym jak wiele ich jest, czasami kojarzą nam się z czymś konkretnym. O oczekiwaniu („wait”) – czasami ciężko jest czekać, dobrze zająć się czymś w tym czasie wtedy łatwiej się czeka. Na koniec każdego odcinka, w rozmowie misia z księżycem, następuje jego podsumowanie, co pozwala dzieciom uporządkować wiedzę zawartą w danej audycji.

Globtrotter Grover z kolei opowiada dzieciom o ciekawostkach z różnych odległych miejsc, np. jak dzieci w Izraelu budują domek do zabawy, robią latawiec w Malezji, barwią koszulki na Jamajce, tańczą z miseczkami na głowie w Mongolii czy przygotowują przysmaki w Egipcie.

Opowieści mamy Mirabelle zapoznają dzieci ze światem zwierząt. Tytułowa mama jest słońcą i opowiada dzieciom (zwierzętom) mieszkającym na sawannie o życiu prawdziwych zwierząt. Jest to bajka animowana z elementami filmów przyrodniczych. Mały widz może wiele dowiedzieć się o życiu zwierząt, np. do czego służą kąpiele błotne hipopotamom i żabom, że tarzanie się w piasku usuwa brud i owady z sierści zwierząt.

Zwykle opowieści o świecie zwierząt wiążą się z aktualnymi zdarzeniami, kłopotami jakie przeżywają dzieci – zwierzątka pozostające pod opieką mamy Mirabelle. Kiedy pojawiło się nowe zwierzątko na sawannie, każdy miał o nim inne informacje. Zastanawiają się czy to dlatego, że każdy ma inne uszy i inaczej słyszy? Mama zaprasza na film o uszach różnych zwierząt, a podsumowanie jest takie, że nie jest ważne jakie ma się uszy, ale jak się słucha. Kiedy dzieci nie mogą dogadać się, która zabawa jest najfajniejsza, bo każdy lubi inną, mama zaprasza ich na film o różnych zabawach zwierząt. Przy okazji dowiadują się, że te zabawy są ściśle powiązane ze specyfiką zwierząt, służą ćwiczeniu potrzebnych im umiejętności (np. gibony huśtają się ale trenują tym samym swój sposób przemieszczania się, inne wspinają się ale dlatego, że tak muszą zdobywać pożywienie). Mały słonik nie docenia swojego ogona, ale z filmu o funkcjach różnych ogonów dowiaduje się, że ma taki, bo właśnie taki jest mu potrzebny. Każdy ma inny dom, ale wspólną cechą każdego domu jest to, że jest miejscem w którym mieszkamy z tymi których kochamy i zawsze czujemy się w nim bezpiecznie. Kiedy zebra jest smutna, bo będzie miała rodzeństwo, mama zaprasza na film o młodych różnych gatunków i zachęca zebra, żeby pomagała mamie w opiece nad rodzeństwem. Jedzenie z kolei jest niezbędne żeby mieć siłę do zabawy i rosnąć. Podobnie jak sen jest potrzebny, choć różne zwierzęta różnie śpią, np. niektóre w dzień. W innym odcinku mały słonik denerwuje się, że mama ciągle go kontroluje, nie może się doczekać kiedy dorośnie i będzie mógł robić wszystko to, czego mama mu zabrania. Mama puszcza więc film o małych zwierzątkach, które chcą robić to, co dorośli ale im nie wychodzi. Czasami wpadają w tarapaty, bo nie nadszedł jeszcze czas ich dorosłości, nie można tego przyspieszyć. W innym odcinku słonik Maks smuci się, bo nie widzi u siebie oznak dorastania. Mama pokazuje więc zwierzątkom film o procesie dorastania u różnych gatunków zwierząt. Dowiadują się, że proces ten przebiega w różnym tempie, a u niektórych zwierząt trwa bardzo długo (np. żółw morski będzie dorastał aż 50 lat).

W bajce *Powiedz to z Noddym po francusku* dzieci uczą się francuskich słówek, a w magazynie kulinarnym dla dzieci pt. *Gotowanie dla dzieci z Luisem*, uczą się gotowania prostych potraw. Cenne jest to, że Luis przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny, przypomina dzieciom, że trzeba umyć ręce zanim zacznie się przyrządzać potrawę, że kuchenkę może włączyć tylko dorosła osoba, jak coś jest gorące to trzeba poprosić o pomoc dorosłego, podobnie do krojenia czy wstawiania do piekarnika.

W ciągu monitorowanego tygodnia wyemitowano jeden film pełnometrażowy pt. *Przygody Elma w krainie Zrząd*. Opowiada o pogoni Elma za ukochanym kocykiem. Trafia on do krainy Zrząd, gdzie grasuje zły Huxley, który wszystkim wszystko zabiera.

Mieszkańcy krainy nawet nie protestują, bo żeby postawić się musiałyby współpracować, a tego nie lubią. Dopiero Elmo, swoją postawą, pobudza ich do działania. Elmo spotyka różne postaci, takie które przeszkadzają mu w dotarciu do kocyka (słudzy Huxleya) i takie, które ze względu na jego dobroć, uczciwość i szczerłość pomagają mu. Pomaga mu również niezachwiana wiara w dobre intencje innych ludzi. Huxley jest zaskoczony determinacją Elmo. W decydującym momencie pojawiają się również jego przyjaciele z Ulicy Sezamkowej, którzy wyruszyli jego tropem z odsieczą, wraz ze zmobilizowanymi Zręczdami. Udaje im się odzyskać kocyk, a Elmo dziękuje wszystkim za pomoc i przeprasza swoich przyjaciół, że nie chciał dzielić się z nimi kocykiem. Główny bohater jest postacią pozytywną, nie zgadza się na zabieranie innym ich własności, napotkane postacie traktuje jak potencjalnych przyjaciół, jest pozytywnie nastawiony do świata. Szczęśliwy finał jest możliwy dzięki przyjaciołom i współpracy. Dużym walorem filmu jest to, że w momentach kiedy Elmo jest w niebezpieczeństwie, rośnie napięcie, robi się niepokojąco następuje zatrzymanie akcji i dwie postaci z Ulicy Sezamkowej komentują sytuację, uspakajają dzieci, że na pewno wszystko będzie dobrze, nic złego się nie przydarzy bohaterom filmu.

Nie są to wszystkie wyemitowane bajki, a tylko te, które wyróżniały się dobrą jakością, pozytywnymi walorami na tle innych. Pozostałe, oceniając je ogólnie, dostarczały dziecku głównie bezpiecznej rozrywki. Były to: *Kacze opowieści*, *Klaun Kiri*, *Magiczna karuzela*, *Mysz Aniołek*, *Lusia*, *Harry i wiaderko pełne dinozaurów*, *Niezwykłe przygody Berta i Erniego*, *Sam Sam*. W pojedynczych odcinkach tych bajek znaleźć można ważne treści, pozytywne postawy. Jednak to nie ich edukacyjne czy rozwojowe walory wybijały się na plan pierwszy.

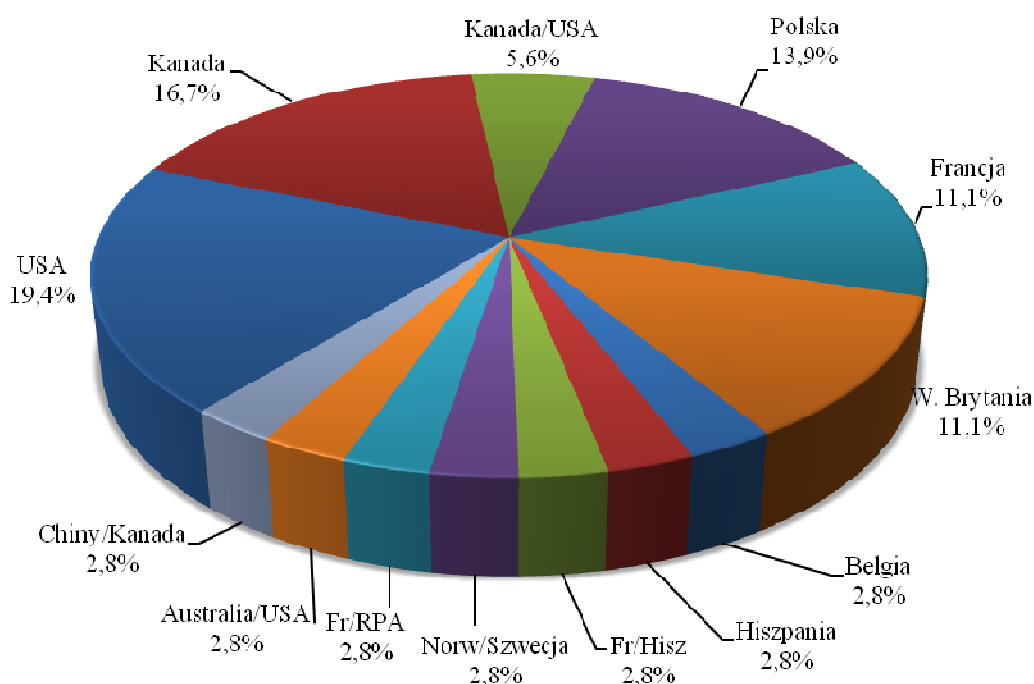
Podsumowanie *MiniMini*:

1. Program przeznaczony jest dla dzieci do 7 roku życia. Wszystkie audycje wyemitowano z oznakowaniem „bez ograniczeń wiekowych”, co z reguły było prawidłową kwalifikacją wiekową.
2. Nieprawidłową kwalifikację wiekową posiadała jedna bajka pt. *Baśnie i waśnie* (emisja 18 – 23 marca o godzinie 6.30 i 14.30 oraz 24 marca o godzinie 14.30). Ze względu na prezentowane treści powinna mieć kwalifikację „od lat 7”, a tym samym nie powinna być wyemitowana w programie *MiniMini*.
3. Bajki zawierały treści, które mogą zaspakajać potrzeby poznawcze i rozwojowe tej grupy odbiorców. Mogą być pomocne w rozwoju emocjonalnym czy społecznym dziecka poprzez pokazywanie pozytywnych bohaterów w różnych sytuacjach

społecznych z którymi dziecko może się spotkać, właściwych relacji międzyludzkich, konstruktywnych sposobów radzenia sobie z trudnościami i konfliktami.

Charakterystyka oferty programu *ZigZap*

W programie *ZigZap* wyemitowano 37 różnych audycji dla dzieci i młodzieży (252 wydania, tj. 105 godzin programu). Były to seriale młodzieżowe, magazyny tematyczne (poświęcone muzyce, sportowi, modzie itp.), seriale animowane oraz jeden film pełnometrażowy. Połowa audycji to produkcje europejskie (17 audycji, tj. 50% oferty), w tym pochodzące z Polski (5 audycji, tj. 13,9%), Francji i Wielkiej Brytanii (po 4 audycje, tj. po 11,1%) oraz Hiszpanii, Francji/Hiszpanii, Norwegii/Szwecji, Belgii (po 1 audycji, tj. po 2,8%). Jedna audycja współprodukcji Francji/RPA (2,8%). Pozostałe to produkcje poza europejskie pochodzące z USA (7 audycji, tj. 19,4%), Kanady (6 audycji, tj. 16,7%), Kanady/USA (2 audycje, tj. 5,6%) oraz Australii, Australii/USA oraz Chin/Kanady (po 1 audycji, tj. po 2,8%).

Audycje wyemitowano z oznakowaniem „od lat 7” lub „od lat 12” (pozostałe oznakowania nie były stosowane w programie). Program ma charakter wyspecjalizowany, przeznaczony jest dla starszych dzieci i nastolatków. Nadawany był codziennie w godzinach 6.00 – 21.00. Zdecydowana większość audycji była oznakowana prawidłowo, ale zdarzały się

przypadki błędnej kwalifikacji, tj. zawyżona kwalifikacja wiekowa bajek: *Animalia*, *6 w pracy* i *Freefonix* oraz zaniżona kwalifikacja wiekowa dwóch odcinków serialu *Degrassi – nowe pokolenie* i filmu *Kolor mleka*.

Audycje wyemitowane w programie *ZigZap* w większości były ciekawe, na tyle zróżnicowane, że zarówno 7-mio jak i 16-latkowie mogli znaleźć interesującą dla siebie ofertę. Na szczególne wyróżnienie zasługują tutaj seriale i magazyny dla młodzieży, których tematyka była zróżnicowana. Jeden z nich - *Świat według Bindi* (oznakowanie „od lat 7”), to audycja, w której dziewczynka o imieniu Bindi opowiada o różnych ciekawostkach związanych ze światem zwierząt. Często „zabiera” widzów w ciekawe miejsca, które odwiedza z kamerą, zapoznaje z ludźmi pracującymi ze zwierzętami. Informacje w tej audycji są bardzo ciekawe, bo zwykle egzotyczne i niecodzienne. Można zobaczyć np., jak weterynarze składają połamane kości rzekotki, operują oko misiowi koala, leczą zęby delfinom czy usuwają chirurgicznie narośl z łap i pyska lwa. Możemy zwiedzić z Bindi parki narodowe Stanów Zjednoczonych, towarzyszyć nocnym tropicielom dzikich zwierząt, posłuchać o wężu dusicielu czy pijawkach, które Bindi trzyma w rękach albo dowiedzieć się, że żabę dotykamy tylko mokrymi rękami. Jak widać jest to wiedza, której nie znajdzie się w pierwszej lepszej książce o zwierzętach. Dlatego należy uznać tą audycję za cenne źródło. Ponadto audycja może przyczynić się do wzrostu zainteresowania światem zwierząt, a może nawet biologią w ogóle, wpłynąć na pozytywny stosunek do zwierząt. Zainteresowanie światem przyrody może wzbudzać również serial *Darcy – życie na farmie* czy *Naturalnie Sadie* (oba „od lat 7”). Główne bohaterki tych seriali bowiem, bardzo lubią zwierzęta, fascynują się nimi, troszczą o nie, żyją w zgodzie z naturą i mają na uwadze jej dobro (np. odcinek o sprzątaniu i segregacji śmieci). Przy czym fabuła poszczególnych odcinków dotyczy świata ludzi, choć czasami sytuacje, z którymi mierzą się bohaterowie, mają swoje odzwierciedlenie w świecie zwierząt i sposoby radzenia sobie z nimi inspirowane są właśnie nim. Bohaterki miewają kłopoty w relacjach z rówieśnikami, zakochują się w chłopcach, czasami kłócą się z najlepszymi przyjaciółkami, przeżywają lęki związane z pierwszą imprezą, boją się ośmieszenia. Obserwujemy jak radzą sobie z niechcianą adoracją, z chorobą ukochanego zwierzaka, złośliwościami koleżanek, niechlujnym bratem, z którym trzeba koegzystować w jednym domu, przemądrzałym kolegą itd.

W serialu komediowym *Derek kontra rodzinka* („od lat 7”), jesteśmy świadkami zabawnych perypetii wielodzietnej rodziny (jest to rodzina zrekonstruowana). Sprzeczek między rodzeństwem, relacje z rówieśnikami, szkolne kłopoty ukazane są z humorem. Czasami wszystko wydaje się iść na opak, np. siostra Dereka ma zorganizować wesele ciotki.

W trakcie przygotowań rodzeństwo dokucza sobie, przyjeżdża wredna kuzynka, tort ulega zniszczeniu, panna młoda jest źle uczesana. Ostatecznie Derek mobilizuje się i bierze sprawy w swoje ręce. Wesele odbywa się i wszystko dobrze się kończy. W innym odcinku najlepszy przyjaciel Dereka i jego siostra podobają się sobie. Derek za wszelką cenę nie chce dopuścić do tego, żeby byli parą. W końcu jednak godzi się z tym i okazuje się, że w niczym to nie przeszkadza. Każdy odcinek kończy się pozytywnie i generalnie relacje panujące w tej rodzinie są dobre, pomimo nieporozumień pomagają sobie i zawsze w ostatecznym rozrachunku okazuje się, że dbają o siebie i mogą na siebie liczyć.

Serial *Na wysokiej fali* („od lat 7”) jest poważniejszy. Opowiada o grupie młodych ludzi, którzy uczą się i mieszkają w szkole surfingu. Przyjaźnią się ze sobą, wyróżniają się mądrością, szanują innych, mają pasje i określony cel w życiu. Porusza takie problemy jak: zazdrość, rywalizacja, zaufanie, rasizm, sukces i sława, miłość. W jednym z odcinków na przykład, jednej z uczennic tak dobrze się wszystko układało, że poczuła się zbyt pewna siebie. To ją zgubiło, straciła czujność i wpadła na skały podczas surfowania. Konsekwencje były takie, że zupełnie straciła pewność siebie, stała się opryskliwa. Im bardziej niepewnie się czuła, tym bardziej nadrabiała agresywnym zachowaniem w stosunku do przyjaciół. Ci jej jednak nie zawiedli, bo widząc co się dzieje starali się jej pomóc. Dzięki nim powoli odzyskała pewność siebie. To ważna lekcja, bo pokazuje, że agresja może wynikać z niepewności. W innym odcinku z kolei, jedna z dziewcząt ma szansę zdobyć sławę. Została wytypowana do towarzyszenia w czasie imprez znanemu surferowi. Kiedy jednak orientuje się, że ma być tylko dobrze wyglądającą „lalką” rezygnuje z tej szansy. Bo wie, co się dla niej liczy – nie chce sławy a sukcesu, tj. chce być najlepsza w surfingu a nie tylko znana z mediów. Jest to serial który dotyka problemów z jakimi mogą borykać się nastolatki, a pokazane w nim wzorce zachowań, relacje międzyludzkie, sposoby rozwiązywania konfliktów są rzeczywiście godne naśladowania. Bohaterowie są osobami wartościowymi, mają życiowe cele i jasne systemy wartości. Szanują innych ludzi, są życzliwi.

Serial *Odnaleźć Alice* (emisja z oznakowaniem „od lat 12”, a autopromocja „od lat 7”) to historia miłości dwojga młodych ludzi, którym ciągle staje coś na przeszkodzie w byciu razem. Ponieważ bardzo się kochają oraz dzięki wsparciu przyjaciół udaje im się pokonać różne przeciwności losu.

Ciekawą pozycją dla nieco starszych jest serial *Degrassi – nowe pokolenie* („od lat 12”). Tutaj poruszane problemy są poważne, bohaterowie starsi (uczniowie szkoły średniej, studenci), jak np. ciąża u nastolatki, spowodowanie wypadku samochodowego, hazardowa gra w karty. Ciekawe jest zróżnicowanie bohaterów. Mamy tutaj np. geja, lesbijkę, chłopaka

na wózku inwalidzkim, młodzież z bogatych domów, dziewczynę z biednego i patologicznego domu. Konfrontowanie młodzieży z takimi bohaterami jest cenne. Może mieć pozytywny wpływ na kształtowanie się postaw młodych ludzi związanych z tolerancją i akceptacją szeroko pojętej odmienności. Bohaterowie serialu bowiem, nawet jeżeli mają odmienne preferencje seksualne czy są niepełnosprawni, wiodą normalne życie, mają swoich przyjaciół, rodzinę, ludzi których kochają i szanują, takie same kłopoty jak wszyscy. Podobnie jak inni bohaterowie serialu, są dobrymi przyjaciółmi, pomagają innym w zmaganiach z przeciwnościami losu, wpadają w tarapaty, potrzebują pomocy, muszą podejmować trudne dla nich decyzje, rozstają się, kłócą i godzą. Pokazanie ich jako ludzi niczym nie różniących się od większości, może być budującym wzorcem dla młodych ludzi szukających własnej tożsamości, borykających się z poczuciem odmienności. Bohaterowie serialu bowiem nie ukrywają swojej odmienności i są akceptowani w swoim otoczeniu.

Większość problemów i sytuacji z jakimi borykają się bohaterowie serialu dotyczy starszej młodzieży. Z reguły jednak nie niosą one ze sobą zagrożenia również dla nieco młodszych widzów. Jednak dwa wyemitowane odcinki powinny mieć kwalifikację „od lat 16”. W jednym odcinku (emisja 20 marca o godzinie 20.30) dziewczyna musi zdobyć pieniądze na rachunki, ponieważ jej i matce grozi eksmisja. Jedynym wyjściem wydaje jej się taniec erotyczny w nocnym klubie. Trudno jej się na to zdecydować, nie chce tego robić, uważa to za wstrętne ale nie widzi innego wyjścia. Matka tymczasem zarobione przez córkę pieniądze wydaje na kaucje za wypuszczenie z więzienia swojego konkubenta, przez którego zresztą popadły w te tarapaty. Córka jest wściekła, wyprowadza się od matki mówiąc, że odtąd ma sobie radzić sama. Przestaje też pracować w klubie nocnym.

W odcinku nadanym 24 marca o godzinie 20.30 główny wątek to problemy z erekcją jednego ucznia. Miał on wypadek, po którym jeździ na wózku inwalidzkim i ma problemy z seksem. Ma kochającą dziewczynę, z którą chciałby uprawiać seks ale pomimo sprzyjających warunków (romantycznego nastroju, atrakcyjnego wyglądu dziewczyny) nie jest w stanie mieć erekcji. Jest to dla niego ogromny problem, próbuje podjąć współżycie z dziewczyną, szuka pomocy u seksuologa, przez niepowodzenie staje się nerwowy, spięty. Jest to dla niego tak ważne, że nawet zapewnienia dziewczyny, że mogą żyć bez seksu nie docierają do niego i zrywa z nią.

Odcinki te poruszają problemy bardzo skomplikowane. Ocena moralna zachowań bohaterów wymaga sporej dojrzałości. Odcinek z 24 marca 2009 roku koncentruje się wokół seksu, dla bohatera jest on sprawą nadrzędną, wokół niego koncentrują się jego myśli i działania. Odrzuca on postawę dziewczyny dla której seks nie jest najważniejszy, dewaluuje

miłość i bliskość jako wartości, które są niczym wobec samego aktu seksualnego. Przeżycia chłopca można zrozumieć, uznać za stan przejściowy, jego postawę uznać za reakcję na stres i frustrację, ale jest to na tyle skomplikowane, że właściwa ocena nie jest możliwa przez 12-latkę. Odcinek ten powinien być dozwolony od lat 16, bo młodszy widz może pozostać w przekonaniu, że seks jest najważniejszy, a problemy i niepowodzenia z nim związane są problemami najwyższej wagi. Może on również dostarczać małoletnim silnych wrażeń związanych z seksem, bo świat widziany oczami głównego bohatera, sprowadza się wyłącznie do erotyki. Stanowi to naruszenie przepisów rozporządzenia KRRiT. Podobne zastrzeżenia budzi emisja odcinka serialu z 20 marca 2009 r. Seksualność staje się tam kluczem do rozwiązania problemów finansowych. Bohaterka ma co prawda opory przed tańcem erotycznym, jednak zdobycie pieniędzy staje się usprawiedliwieniem dla rezygnacji z własnych zasad i wartości. Małoletni poniżej 16 roku życia mogą nie dokonać właściwej oceny zachowania bohaterki, mogą ulec typowej w tym wieku skłonności do pochopnych uogólnień, skrajnych ocen. Zbagatelizować moralne dylematy bohaterki i uznać takie rozwiązanie za dobre. Emisja tego odcinka z oznakowaniem od lat 12 jest również naruszeniem postanowień rozporządzenia KRRiT.

Kolejną grupą audycji są magazyny młodzieżowe. *Zwierzakowo* („od lat 7”) poświęcone jest głównie zwierzętom i naturze. Poznajemy specyfikę niektórych kocich ras, pelikanów. Specjalista radzi jak opiekować się kotem a przy okazji informacji o akcji „Godzina dla ziemi”, dowiadujemy się jak oszczędzać energię na co dzień. *Szpieg w krainie gwiazd* („od lat 7”) to ciekawostki ze świata show biznesu, np. reportaż z przygotowań i koncertu Stefano Terrazzino. *Flipper box* (emisja z oznakowaniem „od lat 12”, a autopromocja „od lat 7”) to audycja poświęcona muzyce młodzieżowej. Prezentowane są teledyski, omawiane wychodzące płyty oraz rozmowy z muzykami. *Planeta rocka* („od lat 12”) również poświęcona jest muzyce. Każdy odcinek opowiada o innym zespole muzycznym czy wykonawcy światowej sławy. Są tu wywiady z artystami, fragmenty teledysków oraz historia, ścieżka kariery danej gwiazdy.

Przymierzalnia („od lat 7”) poświęcona jest różnym sprawom, które mogą być interesujące głównie dla dziewcząt, np. moda, warsztaty teatralne, fitness, rozmowa z modelką, wywiad z osobistą stylistką, rady w co zainwestować kieszonkowe (modne dodatki). Ciekawa była rozmowa z psychologiem o bezpłatnym telefonie zaufania dla dzieci. Audycja przerywana jest reklamami. W ramach *Przymierzalni* nadawane są seriale dla młodzieży: *Co u Dani?*, *Lola i Virginia*, *Dziewczyny i miłość*. *Lola i Virginia* („od lat 7”) to serial animowany opowiadający o perypetiach dwóch rywalizujących ze sobą dziewcząt

i ich szkolnych przyjaciół. Virginia jest złośliwa, wyniosła i zwykle zadziera nosa. Próbuje, gdy tylko nadarza się ku temu okazja, skompromitować Lolę. Lola, z kolei, jest bohaterką pozytywną choć nie przepuszcza okazji aby utrzyć nosa Virginii. *Co u Dani?* („od lat 7”) to serial o zabawnych perypetiach Dani, jej młodszego brata i ich przyjaciół. Jest to serial komediowy więc relacje między rodzeństwem pokazane są z przymrużeniem oka, choć bliskie rzeczywistości. Rodzeństwo dokucza sobie, podsłuchuje, grozi, że doniesie o czymś rodzicom, próbuje szantażować itp., ale w ostatecznym rozrachunku pomagają sobie, wspólnie wspierają aby żadne z nich nie miało problemów z rodzicami. *Dziewczyny i miłość* („od 12”) to już poważniejszy serial o życiu przeciętnej nastolatki, która miewa kłopoty z chłopakiem, nieporozumienia z przyjaciółkami, problemy rodzinne. Serial momentami zabawny ale też dobrze osadzony w realiach. Może być pomocny młodym ludziom, którzy borykają się z podobnymi problemami charakterystycznymi w tym wieku. Wszystko kończy się dobrze dzięki temu, że ludzie się kochają, rozmawiają ze sobą, zależy im na sobie i szanują się.

Z kolei *Brejk* to magazyn głównie dla chłopców. Oznakowany „od lat 7”, również przerywany reklamami. Mowa w nim m.in. o kolarstwie, quadach, modzie motocyklowej, wywiady z zawodnikami, ale też o najnowszych filmach, grach komputerowych dla młodzieży. W trakcie audycji emitowany był serial animowany *Supa Strikas*, o drużynie piłkarskiej, sportowej rywalizacji.

Poza wyżej wymienionymi audycjami w programie *ZigZap* nadano również szereg seriali animowanych. Większość z nich posiadała prawidłową kwalifikację „od lat 7”. Trzy z nich: *Animalia*, *6 w pracy*, *Freefonix* były oznakowane jako dozwolone „od lat 12”, co jest nieuzasadnione, ponieważ nie zawierały treści szkodliwych ani niezrozumiałych dla młodszych dzieci. Powinny być dozwolone „od lat 7”. Z takim oznakowaniem emitowano zresztą ich zapowiedzi. Część bajek była przeciętna, nie wносиły niczego konstruktywnego w życie młodych ludzi. Trudno znaleźć w nich jakieś przesłanie, wartości edukacyjne. Jedyłą ich funkcją wydaje się być rozrywka, a właściwie sposób na zapełnienie wolnego czasu czy zabicie nudy. Niektóre są wręcz pozbawione sensu np. *Krasula i my* czy *Tajna misja*. Część z nich zasługuje jednak na uwagę.

W serialu animowanym *Aparatka* główna bohaterka jest niezwykle sympatyczną nastolatką noszącą aparat na zębach. Przeżywa różne sytuacje społeczne, które typowe są w jej wieku, tym same bliskie młodym widzom. Jest bardzo sympatyczna i życzliwa, ma sprawdzonych przyjaciół, jest też mądra, wrażliwa i empatyczna. Z różnych sytuacji stara się wybrnąć nie krzywdząc nikogo, leży jej na sercu dobro innych ludzi i zwierząt. W jednym

odcinku, np. przejmuje się bardzo losem kotów i organizuje akcję adopcyjną, dzięki niej koty znajdują dom. W innym mamy świetną edukację nt. wegetarianizmu. Sharon jest bardzo słaba i zmęczona, okazuje się, że ma anemię, bo źle się odżywiła. Za nic w świecie jednak nie chce jeść mięsa. Jej mama wyszukała w Internecie przepisy na pyszne, wegetariańskie dania zawierające jednak wszystkie niezbędne dla organizmu składniki. Ten odcinek może być bardzo pomocny młodym dziewczynom, które miewają różne pomysły na swoją dietę. Pokazuje bowiem, że nie jedzenie mięsa wcale nie jest dobre jeżeli nie skonstruuje się zbalansowanej diety. Mogą dzięki temu być mniej uparte i łatwiej porozumieć się z rodzicami w sprawie odżywiania. Inny odcinek pokazuje jak zadurzyła się w starszym chłopcu, opiekunie na obozie ekologicznym i jak łatwo można źle zinterpretować miłe gesty starszego, fascynującego chłopca. Jak Sharon przeżywa kwestię założenia aparatu – jest to dla niej dramat, zwłaszcza, że dzieje się to na chwilę przed wielkim balem na który chciała iść z chłopcem, który jej się bardzo podoba. Okazuje się, że aparat wcale nie pozbawił jej atrakcyjności, bo nadal ma to co najważniejsze – jest sobą, fajną koleżanką, mądrą i dobrą osobą.

W serialu *Młodzi mistrzowie Shaolin* bohaterami jest trójka przyjaciół, która uczy się sztuki walki w klasztorze Shaolin. Walczą ze złem, ich celem życiowym jest osiągnięcie doskonałości w sztuce walki służącej dobrej sprawie. Mają ogromny szacunek do swoich mistrzów, którzy z kolei otaczają ich opieką i troską. Młody widz styka się więc z bardzo pozytywnymi postawami a przy okazji z egzotyką wschodu. W bajce *Spadkobiercy Tytanów* również grupa nastolatków walczy ze złem, tym razem mitycznym. Bohaterowie są potomkami wielkich mitycznych bohaterów. Mają podobne do nich imiona oraz atrybuty, np. Nar jest odpowiednikiem mitycznego Narcyza, Odie Odyseusza a Jon Jazona. Ich celem jest pokrzyżowanie planów złego boga Kronosa, który po wiekach uciekł z niewoli i chce zdobyć panowanie nad światem. Poza rozrywką jakiej dostarcza serial jego atutem są nawiązania do mitologii, co może być źródłem wiedzy dla młodych ludzi, rozbudzać ich zainteresowanie mitycznym światem. Serial animowany *Dziewczyny, chłopaki* pokazuje, że dziewczyny i chłopcy mogą stanowić zgraną grupę przyjaciół, mimo tego, że bardzo się różnią, zwłaszcza mając naście lat. Mają różne problemy, zainteresowania, czasami trudno się nawzajem zrozumieć, bo te same sprawy zupełnie inaczej wyglądają dla nich. W serialu *Bratz* wartością są silne więzi między przyjaciółkami, które wspólnie prowadzą gazetę, spędzają czas wolny, martwią się o siebie, pomagają sobie. Ich przyjaźń nieraz zostaje wystawiona na próbę ale zawsze udaje im się wszystko wyjaśnić i naprawić, bo dobre relacje są dla nich najważniejsze.

W monitorowanym okresie wyemitowano również pełnometrażowy film pt. **Kolor mleka** z oznakowaniem „od lat 7”. Jest to historia 11-letniej dziewczynki, której mama zmarła przy porodzie. We wstępie dziewczynka mówi: „*nie byłam jedyną tragedią mojej mamy, nie ja ją zapłodniłam*”. Wychowuje ją ciocia, która ma ciągle problemy z mężczyznami. Dziewczynka pozbawiona jest dobrych wzorców. Obiecuje sobie, że nigdy nie zainteresuje się żadnym chłopcem i poświęci się nauce. Zawiera pakt z przyjaciółkami ale one zmieniają zdanie i zaczynają interesować się chłopcami, chcą ich podglądać, itp. Ona sama również poznaje chłopca, z którym zaprzyjaźnia się i w końcu zostają parą. W międzyczasie przeżywa fascynację starszym chłopcem. Film jest bardzo dobry, traktuje o dojrzewaniu, związanych z tym kłopotach, o braku akceptacji tego dojrzewania i rodzącej się kobiecości. O tym, jak ważne są pozytywne wzorce w rodzinie, bo ich brak znacznie utrudnia przechodzenie kolejnych faz rozwojowych. Jak wczesne doświadczenia życiowe (śmierć matki) pozostawiają trwałe ślady w psychice, powodują lęki (dziewczynka boi się zaangażować bo boi się śmierci „ukochanego”). Film podkreśla wagę miłości i nieuniknioną, bo biologicznie zdeterminowaną, potrzebę łączenia się w pary. Porusza więc poważne sprawy, dotyczy meandrów ludzkiej psychiki. Jest za trudny dla widzów 7-letnich. Również ze względu na niektóre sceny powinien być zakwalifikowany jako dozwolony „od lat 12”. Mamy tam bowiem scenę, w której dziewczynka podgląda starszego chłopca (może nawet mężczyznę, bo jest on prawdopodobnie pełnoletni) który kąpie się nago. Widać jego nagie ciało, choć nie widać narządów płciowych. Jej ciotka całuje się na jej oczach ze swoim mężczyzną, robią to wulgarnie, widać liżące się języki. Później z przyjaciółmi podglądają pieszczoty pewnej pary (dziewczyna jest w samych majtkach i rozpina rozporek chłopca). Film jest o dojrzewaniu i budzącej się kobiecości, siłą rzeczy więc i o seksie. Zarówno sama tematyka jak i przytoczone wyżej sceny powodują, że powinien mieć oznakowanie „od lat 12”. Potrzeby seksualne małoletnich poniżej 12 roku życia pozostają w latencji i nie powinni oni oglądać treści, które mogą rozbudzać zainteresowanie seksem, obrazów nagości i zbliżeń intymnych. Ten film może takie zainteresowanie rozbudzać. Natomiast dla małoletnich powyżej 12 roku życia jest on jak najbardziej wskazany, może być pomocny w radzeniu sobie z trudnym okresem dojrzewania, pomóc zrozumieć zachodzące zmiany, jak również przynieść ulgę zaniepokojonym młodym ludziom, że jest to normalny etap rozwojowy przez który nie każdy przechodzi łatwo.

Podsumowanie ZigZap:

1. Program posiadał dość zróżnicowaną i ciekawą ofertę seriali i magazynów młodzieżowych, które mogą być atrakcyjne dla większości małoletnich widzów. Najmniej wartościowe były emitowane w programie seriale animowane. Cenne jest to, że zarówno 7-latek jak i 16-latek mógł znaleźć adekwatną dla swojego wieku propozycję. Audycje jednak miały w większości charakter rozrywkowy. Zabrakło propozycji dla nieco ambitniejszej młodzieży. Audycji, które rozbudzałyby ambicje młodych ludzi, zachęcały do poszerzania kręgu swoich zainteresowań. Nie było prawie nic np. o sztuce, historii, książkach, polityce (poza promocją jednej książki w audycji *Zwierzakowo* i reportażu o warsztatach teatralnych w audycji *Przymierzalnia*).
2. Emitowane audycje posiadały w większości prawidłową kwalifikację. Wyjątkiem jest zawyżona kwalifikacja trzech seriali animowanych *Animalia*, *6 w pracy* i *Freefonix* („od lat 12”, powinno być „od lat 7”) oraz zaniżona kwalifikacja filmu *Kolor mleka* („od lat 7”, powinno być „od lat 12”) i dwóch odcinków serialu *Degrassi – nowe pokolenie* („od lat 12”, powinno być „od lat 16”). Ponadto stwierdzono niezgodność oznakowania autopromocji z oznakowaniem w czasie faktycznej emisji w przypadku audycji: *Animalia*, *6 w pracy*, *Freefonix*, *Odnaleźć Alice*, *Flipper box* (autopromocja z oznakowaniem „od lat 7”, emisja z oznakowaniem „od lat 12”).

***HYPHER* – program w programie ZigZap**

Zgodnie z ramówką programu *ZigZap* zamieszczoną na stronie internetowej www.zigzap.tv oraz w *Gazecie Telewizyjnej* nadawanie programu kończy się o godzinie 21.00. W monitorowanym okresie po godzinie 21.00 natomiast, rozpoczynało się nadawanie „programu” *HYPHER* – z własnym logo i z własną ramówką wyświetlaną na ekranie zaraz po rozpoczęciu emisji. Przy czym definitywne zakończenie programu *ZigZap* następowało o godzinie 1 w nocy, kiedy to kończył się *HYPHER* a pojawiało się znowu logo *ZigZap* wraz z animacją zasypiającego stworka (maskotki *ZigZapa*).

Trudno określić czy *HYPHER* jest więc częścią programu *ZigZap* czy oddzielnym programem? Jak czytamy na stronie internetowej www.hyper.pl „platforma cyfrowa CYFRA+ stworzyła czterogodzinny blok programowy *HYPHER* (...) *HYPHER* powstał

1 września 2001 roku i jest emitowany w godzinach 21.00 – 1.00, w paśmie stacji ZIGZAPA". Określenie części *HYPER* blokiem programowym jest niewłaściwe, bowiem jest to samodzielny program, nadawany był codziennie w godzinach 21.00 – 1.00. Generalnie poświęcony był grom komputerowym. W ciągu 4 godzin emisji nadawano kilka różnych audycji zawierających zapowiedzi, omówienia i recenzje gier, szczegółowe informacje o danej grze np. o historii jej powstania, poprzednich częściach, twórcach, instrukcje użytkowania itd. Codziennie emitowany był jeden premierowy i jeden powtórkowy odcinek serialu animowanego anime pt. *Trigun*. Sporadycznie nadawano też informacje o filmach (jedna audycja premierowa i jej powtórka w monitorowanym tygodniu). Blok ten adresowany jest ewidentnie do starszej młodzieży na co wskazuje zarówno kwalifikacja audycji (stosowane oznakowanie: „od lat 12” lub „od lat 16”) jak i pora nadawania.

Program może być ciekawy i atrakcyjny dla młodych widzów, którzy interesują się wirtualną rzeczywistością. Wprowadza bowiem w tajniki poszczególnych gier i dostarcza informacji o tym rynku. Wiele gier prezentowanych w programie, niestety, koncentrowało się wokół walki i przemocy. Dlatego niektóre audycje adresowane mogą być wyłącznie do młodzieży powyżej 16 roku życia. W programie stwierdzono nieprawidłowości, tj. niewłaściwą, zaniżoną kwalifikację wiekową niektórych audycji.

W audycji *Game Factory* nadanej 19 marca o godzinie 21.29 oznakowanej „od lat 12” prezentowano grę *F.E.A.R. 2*. W emitowanych fragmentach gry, będącej ciągłą strzelaniną, widoczne były zabijane postaci rozpryskujące się na kawałki, lejąca się krew, zwłoki leżące w kałuży krwi. Wszechobecne było zniszczenie i ciągłe zagrożenie. Ludzie opowiadający o grze mówili, że odwiedzili rzeczywiste miejsca by zwiększyć realizm gry, zadbali o detale i utrzymujące się napięcie tak, by gracz „*nigdy nie czuł się rozluźniony*”. Promocja tej gry i pokazane sceny wymuszają kwalifikację audycji jako dozwolonej „od lat 16”.

Również audycja *Fresh air* nadana 19 marca o godzinie 22.42 z oznakowaniem „od lat 12” prezentująca grę *Silent Hill: Homecoming* wymaga kwalifikacji „od lat 16” (powtórkę audycji nadano 21 marca o godzinie 23.14 z prawidłowym oznakowaniem, tj. „od lat 16”). Gra toczy się w mrocznej scenerii, wzbudzającej strach i utrzymującej napięcie. Panuje atmosfera grozy i przerażenia. Bohater spotyka przerażające postaci np. pielęgniarki wyglądające jak zombie czy własną matkę, której wygląd i nieobecny wzrok sugerują „żywego trupa”. Bohater tnie nożem zombie, bije kijem czy szlachtuje nożem jakieś potwory. Jak mówi narrator: „*seria nigdy nie wyróżniała się szczególnie wystawną oprawą ale zawsze, nawet proste środki wykorzystywała w taki sposób by stworzyć jak najbardziej sugestywne i przerażające widoki, które potem będą nękać nas w sennych koszmarach*”. W audycji

prezentowano jeszcze jedną (choć krótki fragment) brutalną grę *WH 40000: Dawn of War II*, gdzie bohaterka, walcząc z jakimś potworem, wbiła w niego kilkakrotnie coś na kształt kopii, towarzyszył temu odgłos wbijającego się w ciało narzędzia. Były sceny strzelania, cięcia przeciwników mieczem, bryzgająca krew.

Tego samego dnia o godzinie 23.32 z oznakowaniem „od lat 12” wyemitowano audycję *Game play*. Prezentowano w niej m.in. grę *Beowulf*, w której bohater walczy z przeciwnikami tnąc ich mieczem, tryska z nich krew. Kopie jakieś stwory i naskakuje na nie powodując, że rozpadają się one, czasami bryzgając przy tym krwią. Jakiemuś ogromnemu potworowi wrywa róg, tryska krew, po czym wbija mu go w oko. We fragmencie tym nie ma nic, poza brutalną walką. Dlatego również ta audycja powinna mieć kwalifikację „od lat 16”.

W audycji *Hyper Clasic* nadanej tego samego dnia o godzinie 23.59 z oznakowaniem „od lat 12”, wśród kilkunastu gier, prezentowano również grę pt. *Doom 3*. Są w niej krwawe bijatyki, strzelanie, bohater tnie przeciwnika piłą mechaniczną. Był to krótki fragment, wśród innych, całkiem przyzwoitych, jednak z uwagi właśnie na niego audycja powinna być wyemitowana z oznakowaniem „od lat 16”.

Z kolei o godzinie 23.59 nadano audycję *Hyper Clasic* z oznakowaniem „od lat 12”, a powinno być „od lat 16”. Zawierała ona bowiem omówienie gier zawierających przemoc: *Deadly Shadows*, *Doom 3*, *House of the Dead II*, *Dead Or Alive 3* – wszystkie wyemitowane sceny promujące te gry pokazywały krwawe walki np. odstrzeliwanie głowy, tryskającą krew, cięcie przeciwnika piłą mechaniczną, krwawe miazgi jakie zostawały po przeciwnikach, walki pięścią i kopanie.

23 marca o godzinie 23.47 nadano audycję *Klipy* z oznakowaniem „od lat 12”. Większość prezentowanych fragmentów gier nie zawierała scen drastycznych i była adekwatna do zastosowanego oznakowania. Jednak ze względu na zawarty w niej fragment gry *F.E.A.R. 2* audycja powinna mieć oznakowanie „od lat 16”. Bohaterowie bowiem strzelają do przeciwników, bryzga krew, widoczne są plamy i ściany we krwi, a zwłoki leżą w jej kałużach. Walki są krwawe, przerażające i okrutne.

Rozporządzenia KRRiT stwierdza, że małoletni poniżej lat 16 nie powinni oglądać przekazów pokazujących „wypaczone formy współżycia społecznego i sprowadzających wizję świata do przemocy”, „dostarczających silnych wrażeń i emocji związanych z przemocą (...), a zwłaszcza przedstawiających obrazy agresji i okrucieństwa”. Wszystkie audycje których kwalifikację uznano za zaniżoną zawierały sceny brutalnych walk, zabijania, niszczenia. Zagrożenie było tam wszechobecne, a przetrwanie możliwe tylko dzięki bezwzględnemu niszczeniu przeciwnika. Bohater często zdany był sam na siebie, wszystkie napotykan

postacie były jego wrogami. Efekty graficzne i dźwiękowe podsycały nastrój grozy, utrzymywały napięcie. Wyemitowane treści stanowiły zagrożenie dla prawidłowego rozwoju psychicznego i moralnego małoletnich. Oglądanie takich scen przez dzieci poniżej lat 16 (a granie w tego typu gry tym bardziej) może zaburzać prawidłowy rozwój małoletnich, powodować u nich zubożenie na przemoc w realnym życiu, wywoływać stany lękowe, zaburzenia snu, koszmary nocne. Może również prowadzić do zachowań społecznych, agresywnych w prawdziwym życiu. Emisja ich z oznakowaniem „od lat 12” stanowi naruszenie przepisów o ochronie małoletnich.

Podsumowanie *HYPER*:

1. Zaniżoną kwalifikację posiadały audycje wyemitowane z oznakowaniem „od lat 12”:
Game Factory emisja 19 marca o godzinie 21.29, *Fresh air* nadana 19 marca o godzinie 22.42 (powtórkę audycji nadano 21 marca o godzinie 23.14 z prawidłowym oznakowaniem, tj. „od lat 16”), *Game play* emisja 19 marca o godzinie 23.32, *Hyper Clasic* nadana 19 marca o godzinie 23.59, *Klipy* emisja 23 marca o godzinie 23.47. Powinny być one wyemitowane z oznakowaniem „od lat 16” ze względu na zawartość treści mogących mieć szkodliwy wpływ na prawidłowy rozwój małoletnich.

W związku ze stwierdzonymi naruszeniami przepisów dotyczących ochrony dzieci i młodzieży Przewodniczący KRRiT wezwał Koncesjonariusza (na podstawie art. 10 ust.3) do zaniechania działań niezgodnych z ustawą o radiofonii i telewizji oraz rozporządzeniem KRRiT z dnia 23 czerwca 2005 r. KRRiT postanowiła przeprowadzić rekontrolę programu ZigZap w 2010 roku.

Monitoring i opracowanie: Aneta Szymańska-Gojko